

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 58 L

(2023–2024)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i utdanningsstøtteleven
(beregning av rente på utdanningslån under
utdanningen for særlige ordninger mv.)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	4	Ettergivelse av utdanningsgjeld	11
			4.1	Gjeldende rett	11
2	Bakgrunnen for lovforslaget	5	4.2	Forslaget som ble sendt på høring	12
2.1	Innledning	5	4.3	Høringsinstansenes syn	12
2.2	Høringen	5	4.4	Departementets vurdering og forslag	12
3	Beregning av renter på utdanningslån under utdanningen for særlige ordninger	7	5	Økonomiske og administrative konsekvenser	12
3.1	Gjeldende rett	7	6	Merknader til lovforslaget	12
3.2	Forslaget som ble sendt på høring	8		Forslag til lov om endringer i utdanningsstøtteleven (beregning av rente på utdanningslån under utdanningen for særlige ordninger mv.)	14
3.3	Høringsinstansenes syn	9			
3.4	Departementets vurdering og forslag	9			

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 58 L

(2023–2024)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i utdanningsstøtteleven (beregning av rente på utdanningslån under utdanningen for særlige ordninger mv.)

*Tilråding fra Kunnskapsdepartementet 15. mars 2024,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Kunnskapsdepartementet legger med dette fram forslag til endring i lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte (utdanningsstøtteleven) §§ 9 og 10.

Forslaget til endring i § 9 innebærer at det for særlige støtteordninger kan beregnes renter av utdanningslån under utdanningen dersom dette er fastsatt av Stortinget. Utdanningslån skal fortsatt være rentefritt for elever og studenter som mottar utdanningsstøtte under de ordinære utdanningsstøtteordningene.

Forslaget til endring i § 10 åpner for regler om ettergivelse av utdanningslån også på andre grunnlag enn de som i dag er konkret omtalt i lovbestemmelsen. I tillegg foreslås det at begrepet *tiltakssonen for Finnmark og Nord-Troms* tas inn i bestemmelsen.

og fleksible utdanningstilbud kan gi rett til lån. I utredningen av en ny låneordning til slike utdanningstilbud er det lagt til grunn at dette lånet skal kunne belastes med renter fra utbetalingen. For å kunne gjennomføre en slik ordning, må utdanningsstøtteleven § 9 åpne for at det kan beregnes renter av utdanningslån fra utbetalingstidspunktet.

Utdanningsstøtteleven § 10 gir grunnlag for ettergivelse av utdanningslån ved død, sykdom eller uførhet, eller når låntaker er bosatt i og utøver et yrke i Finnmark eller andre bestemte deler av landet. Ettergivelse av utdanningsgjeld brukes i noen tilfeller som et virkemiddel for å nå politiske mål. Slike ordninger vedtas av Stortinget og reguleres i forskrift. Det bør gå fram av loven at det også kan fastsettes ordninger med ettergivelse av lån på andre grunnlag enn de som nevnes i dag.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Innledning

I Meld. St. 14 (2022–2023) *Utsyn over kompetansebehovet i Norge* varslet regjeringen endringer i utdanningsstøtteordningene slik at også kortere

2.2 Høringen

Departementets forslag til endringer i utdanningsstøtteleven ble sendt på høring 19. oktober 2023, med frist for uttalelser 15. desember 2023. Høringsnotatet ble sendt til følgende instanser:

Departementene

Endringer i utdanningsstøtteleven (beregning av rente på utdanningslån under utdanningen for særlige ordninger mv.)

Datatilsynet	Agder kunstfagskole
Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse	AOF Vestland
Forbrukerombudet	Art Complexion makeup skole og kurscenter
Forbrukerrådet	Asker Kunstfagskole
Foreldreutvalget for grunnopplæringen	Astrologiskolen Herkules AS
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	Beverage Academy AS
Likestillings- og diskrimineringsombudet	Bårdar Akademiet AS
Nordisk institutt for studier av innovasjon forskning og utdanning	CAE Oslo Aviation Academy AS
Norsk barnebokinstitutt	Centric IT Academy
Samordna opptak	Designinstituttet
Skattedirektoratet	Det tverrfaglige kunstnstitutt i Bærum
Statens lånekasse for utdanning	Din Kompetanse AS
Statens råd for likestilling av funksjonshemmede	Einar Granum kunstfagskole
Statsforvalterne	Emergence School of Leadership
UNINETT AS	European Helicopter Center AS
Utdanningsdirektoratet	Fagskolen Aldring og helse
Utlendingsdirektoratet	Fagskolen AOF Norge
Utlendingsnemnda	Fagskolen for bokbransjen
Riksrevisjonen	Fagskolen i Agder
Sametinget	Fagskolen i Møre og Romsdal
Fylkeskommunene	Fagskolen i Nord
Alta kommune	Fagskolen i Vestfold og Telemark
Berlevåg kommune	Fagskolen i Vestland
Båtsfjord kommune	Fagskolen i Viken
Gamvik kommune	Fagskolen Innlandet
Hammerfest kommune	Fagskolen Kristiania
Hasvik kommune	Fagskolen Rogaland
Karasjok kommune	Folkeuniversitetets Fagskole AS
Karlsøy kommune	Frelsesarmeens offiseresskole AS
Kautokeino kommune	Gokstad Akademiet AS
Kvænangen kommune	Hald Internasjonale Senter
Kåfjord kommune	Idéfagskolen
Lebesby kommune	Imageakademiet
Loppa kommune	Institutt for helhetsmedisin
Lyngen kommune	International Stunt Academy AS
Måsøy kommune	Jusutdanning AS
Nesseby kommune	KRM Tekniske Fagskole AS
Nordkapp kommune	Kunstskolen i Rogaland
Nordreisa kommune	Lillehammer Institute of Music Production Industries
Oslo kommune	Lukas fagskole og kurscenter
Porsanger kommune	Medlearn AS
Skjervøy kommune	Menighetsbibelskolen
Storfjord kommune	Menko Undervisning AS
Sør-Varanger kommune	NKI AS
Tana kommune	Nordland Fagskole
Vadsø kommune	Norges Fagakademi AS
Vardø kommune	Norges Friluftsfagskole AS
Universiteter og høyskoler (offentlige og private)	Norges grønne fagskole – Vea
Samisk videregående skole	Norges Interiørskole AS
	Noroff Fagskole AS
	Norsk fagskole for lokomotivførere
	Norsk Fotofagskole
	Norsk Havbruksfagskole AS
	Norsk Hestesenter

Norsk jernbaneskole
 Norwegian Drilling Academy AS, NORTRAIN
 OSM Aviation Academy AS
 Pilot Flight Academy AS
 Skrivekunstakademiet
 Studieforbundet AOF Norge
 TISIP Fagskole
 Tone Lise Akademiet AS
 Tunsberg Medisinske Skole
 Ålesund kunstfagskole

Abelia
 Akademikerforbundet
 Akademikerne
 ANSA – Association of Norwegian Students
 Abroad
 Arbeidsgiverforeningen Spekter
 Arkitektenes Fagforbund
 Bibliotekarforbundet
 Den norske jordmorforening
 Den norske legeförening
 Den norske tannlegeforening
 Den norske veterinærforening
 Det Norske Diakonforbund
 Econa
 Elevorganisasjonen
 Fagforbundet
 Fellesorganisasjonen
 Fleksibel utdanning Norge
 Folkehøgskolerådet
 Forskerforbundet
 Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
 Hovedorganisasjonen Virke
 Interesseorganisasjonen for Kommunal Voksen-
 opplæring
 Juridisk rådgivning for kvinner
 Jushjelpa i Midt-Norge
 Juss-Buss
 Jussformidlingen
 Jusshjelpa i Nord-Norge
 Kompetansesenter for brukererfaring og tjeneste-
 utvikling KBT
 Kristne Friskolers Forbund
 KS
 Landsorganisasjonen i Norge
 Lærernes Yrkesforbund
 Musikernes fellesorganisasjon
 Naturviterne
 Norges Farmaceutiske Forening
 Norges Handikapforbund
 Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon
 Norges Juristforbund
 Norsk ergoterapeutforbund
 Norsk fosterhjemforening
 Norsk Fysioterapeutforbund

Norsk Lektorlag
 Norsk Manuellterapeutforening
 Norsk Montessoriforbund
 Norsk psykologforening
 Norsk Radiografforbund
 Norsk studentorganisasjon
 Norsk Sykepleierforbund
 Norsk tjenestemannslag
 Norske Fag- og Friskolers Landsforbund
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Organisasjon for norske fagskolestudenter
 Parat
 Presteforeningen
 Rådet for offentlige fagskoler
 Samfunnsviterne
 Samfunnsøkonomene
 Skolelederforbundet
 Skolenes landsforbund
 STAFO
 Steinerskoleforbundet
 Studentenes og Akademikernes Internasjonale
 Hjelpesfond
 Studentsamskipnadene
 Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening
 Unio
 Utdanningsforbundet
 Velferdstinget i Agder
 Velferdstinget i Gjøvik, Ålesund og Trondheim
 Velferdstinget i Oslo og Akershus
 Velferdstinget i Stavanger
 Velferdstinget Vest
 Voksenopplæringsforbundet
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Departementet mottok høringsinnspill fra fire høringsinstanser. Disse høringsinstansene hadde kommentarer til høringen:

Handelshøyskolen BI

Akademikerne
 Norsk studentorganisasjon
 Norsk industri

3 Beregning av renter på utdanningslån under utdanningen for særlige ordninger

3.1 Gjeldende rett

Utdanningsstøtteleven § 9 første ledd bestemmer at det regnes renter av utdanningslånet når utdanningen er avsluttet eller avbrutt, eller når låntakeren ikke lenger mottar støtte fra Lånekassen.

Det er et sentralt prinsipp i utdanningsstøtteordningene at det ikke påløper renter på utdanningslånet mens studenten er under utdanning. Utdanningslån har i lang tid vært rentefritt under utdanningen. Sammen med sosiale ordninger for tilbakebetaling av utdanningslån, skal rentefritak under utdanning gjøre det mulig å ta opp lån og å investere i utdanning uavhengig av økonomiske forhold, jf. formålet i utdanningsstøtteleven § 1. Rentefritaket under utdanning er en form for utdanningsstøtte der staten subsidierer renteutgiftene på lånet over statsbudsjettet.

Det er først når utdanningen er avsluttet eller avbrutt at det regnes renter på utdanningslånet. Renter påløper også hvis en student fortsatt studerer, men ikke lenger mottar utdanningsstøtte fra Lånekassen. I slike tilfeller kan studenten i ettertid søke om sletting av renter i den perioden vedkommende var i fulltidsutdanning, se forskrift 15. desember 2022 nr. 2259 om tilbakebetaling av utdanningslån § 40.

For studenter som har utdanningslån fra tidligere, og som starter i deltidsutdanning som de mottar lån eller stipend til, vil det påløpe renter på det tidligere lånet. Det påløper ikke renter på det lånet de mottar underveis i deltidsutdanningen. Det er også mulig å få slettet renter som er påløpt på lånet etter at utdanningen er avsluttet, dersom man har lav inntekt og oppfyller vilkår om for eksempel arbeidsledighet eller sykdom, se forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån §§ 35 til 39.

Nærmere regler om når det regnes renter på utdanningslånet går fram av forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 4.

Etter gjeldende regler kan det ikke regnes rente underveis i den utdanningen det blir gitt utdanningsstøtte til.

3.2 Forslaget som ble sendt på høring

I forslaget til endringer i utdanningsstøtteleven som ble sendt på høring, ble det foreslått en tilføyelse i § 9 første ledd som åpnet for at det ved særlige ordninger kan bli lagt til renter på utdanningslån fra utbetalingstidspunktet, dersom dette er fastsatt av Stortinget.

At utdanningslånet er rentefritt under utdanningen, er et viktig prinsipp i de eksisterende utdanningsstøtteordningene. Forslaget som ble sendt på høring innebar ikke en endring i dette. Det gikk fram av høringsnotatet at det for elever og studenter som mottar lån under de ordinære utdanningsstøtteordningene, ikke er aktuelt at loven åpner for rentebelastning fra et tidligere tidspunkt. Med de ordinære utdanningsord-

ningene menes den stipendbaserte utdanningsstøtteordningen til videregående opplæring og grunnskoleopplæring for elever med ungdomsrett, og den lånebaserte utdanningsstøtteordningen til elever og studenter i universitets- og høyskoleutdanning, fagskoleutdanning, folkehøgskoleutdanning, grunnskole- og videregående opplæring for voksne og andre utdanninger som varer i mer enn ett semester.

I høringsnotatet ble det vist til at lån og stipend gjennom Lånekassen også kan benyttes for å nå andre målgrupper enn elever og studenter som tar lengre utdanninger og som har utdanning som hovedaktivitet. Det ble vist til at dersom det for eksempel skal kunne utformes utdanningsstøtteordninger som gjør det lettere å ta utdanning og kompetansepåfyll for personer i ulike livssituasjoner, for eksempel arbeidstakere, bør Stortinget også kunne bestemme andre vilkår for slike lån enn de som gjelder for de ordinære utdanningsstøtteordningene. For at en låneordning skal kunne utformes uten rentesubsidier, må lov om utdanningsstøtte åpne for at det kan beregnes renter av lån til utdanning også underveis i utdanningen. En slik åpning for beregning av renter på utdanningslånet fra utbetalingen er ikke bestemmende for om en slik ordning vil bli innført.

Fordi en renteberegning fra utbetalingstidspunktet vil ha budsjettkonsekvenser, vil det uansett være Stortinget som vedtar når det skal beregnes renter av lån til utdanning gjennom behandlingen av statsbudsjettet. Realitetsendringer i utdanningsstøtteordningene har budsjettkonsekvenser, og som følge av dette vedtar Stortinget alle sentrale endringer gjennom budsjettbehandlingen. Kunnskapsdepartementets forslag til vedtak om økt bevilgning til utdanningsstøtte baserer seg på klare og entydige kriterier, og de samme kriteriene ligger til grunn for utformingen av regelverk i forskrift. Disse reglene utgjør grunnlaget for Lånekassens rettsanvendelse i automatiserte og manuelle beslutningsprosesser.

I høringsnotatet ble det vist til at Kunnskapsdepartementet i utredningen av en ny fleksibel utdanningsfinansiering for arbeidslivet har lagt til grunn at den nye låneordningen, i motsetning til de ordinære utdanningsstøtteordningene, ikke skal være rentesubsidiert av staten under utdanningen. I Prop. 1 S (2022–2023) for Kunnskapsdepartementet skriver departementet at voksne i kort modulisert utdanning bør få tilgang til et lån med løpende rente og uten stipendandel.

Departementet viste i høringen til at en fleksibel utdanningsfinansiering for arbeidstakere bør

kunne utformes slik at staten ikke overtar kostnader for utdanning som ellers hadde blitt finansiert av enten arbeidsgiver eller arbeidstaker. For slike særlige ordninger er det ikke gitt at lånet skal være rentefritt i utdanningsperioden. Som omtalt over vil det ikke kunne innføres en særlig ordning med lån som rentebelastes fra utbetalingstidspunktet uten at det gjøres en endring i utdanningsstøtteleven § 9.

Departementet foreslo i høringsnotatet også en klarere hjemmel for at departementet kan gi forskrift om rentebelastning. Departementet opplyste at det gis enkelte regler i forskrift om det nøyaktige tidspunktet for beregning av renter, når renter skal beregnes ved omgjøring av stipend til lån osv. En egen forskriftshjemmel i § 9 første ledd siste punktum vil være tydeligere på denne adgangen enn det som i dag følger av § 9 andre ledd, som i utgangspunktet gjelder selve fastsettelsen av renten.

3.3 Høringsinstansenes syn

De fire høringsinstansene som har uttalt seg i høringen, *Norsk studentorganisasjon (NSO)*, *Akademikerne*, *Norsk industri* og *Handelshøyskolen BI*, er negative til forslaget om å innføre en mulighet til å beregne renter av utdanningslån under studietiden for særlige ordninger.

Norsk studentorganisasjon (NSO) støtter at det innføres ordninger som skal legge til rette for at flere kan tilegne seg utdanning, uansett hvor de er i livet. De viser til at en slik ordning er viktig både for individet selv og for samfunnet. NSO er imidlertid negative til at det innføres en mulighet til å beregne renter av utdanningslån under studietiden for særlige ordninger. NSO er bekymret for at ordningen som foreslås vil føre til at flere vil vegre seg for å ta høyere utdanning, noe som er i strid med intensjonen med forslaget. Fordi det er viktig for Norge å ha arbeidskraft med oppdatert og relevant kompetanse, bør staten dekke renteutgiftene under utdanningen.

Akademikerne er positive til at korte og fleksible utdanningstilbud kan gi rett til lån, og viser til at dette er viktig dersom arbeidstakere ønsker å ta utdanning som ikke er direkte relevant for arbeidsgiver, og for personer som midlertidig er ute av arbeidslivet og har behov for å kvalifisere seg for nye stillinger eller arbeidsområder. Akademikerne er imidlertid sterkt imot at det skal åpnes for å belaste låntaker for renter fra utbetalingstidspunktet. De hevder at departementet ikke har anført argumenter for å avvike fra prinsippet om at utdanningslånet er rentefritt under utdanningen,

og at det uten nærmere begrunnelse kun slås fast at dette legges til grunn for utredningen av en ny låneordning. Akademikerne frykter at rentebelastning vil føre til at få vil benytte seg av tilbudet.

Norsk industri er positive til at det utvikles en ny ordning for lån til voksne som vil ta korte og fleksible utdanningstilbud mens de er i jobb. De viser blant annet til NOU 2019: 12 *Lærekraftig utvikling – Livslang læring for omstilling og konkurranseevne*, der det går fram at kompetanseutvikling av eksisterende ansatte, i tillegg til rekruttering av nødvendig kompetanse, er viktig for å kunne håndtere et mer teknologiintensivt arbeids- og samfunnsliv med store krav til omstilling. De viser til at partene i arbeidslivet er enige om at etter- og videreutdanning er et særlig viktig virkemiddel i utviklingen av bedriftenes konkurranseevne. Norsk industri mener imidlertid at for å stimulere til etter- og videreutdanning, bør kostnader i den nye ordningen bæres av det offentlige ved at lånet er rentefritt i utdanningsperioden. Norsk industri mener videre at det bør vurderes om det skal etableres en stipendordning, som bør utarbeides i samarbeid med partene i arbeidslivet.

Handelshøyskolen BI er svært positive til at regjeringen vil gjøre det lettere å få studielån til korte utdanninger. De viser til at videreutdanning er en nødvendighet for både arbeidstakere og arbeidsgivere, ettersom det ikke lenger er nok å lene seg på erfaring alene, og til at kompetanse er samfunnets viktigste ressurs, som er helt nødvendig for å løse fremtidens utfordringer. Handelshøyskolen BI er negative til forslaget om å innføre en mulighet til å beregne renter av utdanningslån under studietiden for særlige ordninger. De viser til at det er et gap mellom hva som er lønnsomt for den enkelte bedrift, hva som er lønnsomt for samfunnet, og hva den enkelte arbeidstaker har mulighet til å finansiere. Handelshøyskolen BI viser til at rentesubsidier er et effektivt virkemiddel for å motivere flere til å ta lønnsom videreutdanning i tråd med samfunnets behov, og at prinsippet om at det ikke kan beregnes rente underveis i en utdanning står seg bra også for kortere utdanninger.

3.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet følger opp forslaget fra høringen om endring i utdanningsstøtteleven § 9 første ledd andre punktum. Forslaget videreføres uendret og innebærer at det gis en adgang i loven til at det skal kunne beregnes renter fra tidspunktet for utbetaling av utdanningslån ved særlige ordninger. En slik lovendring innebærer ikke at det skal

kunne fastsettes at lån under de ordinære utdanningsstøtteordningene skal rentebelastes fra utbetalingen. Forslaget omfatter kun særlige ordninger som vil bli regulert særskilt og med vilkår som skiller seg fra de ordinære utdanningsstøtteordningene.

Bakgrunnen for lovforslaget er at Kunnskapsdepartementet ønsker å legge til rette for en ny fleksibel utdanningsfinansiering for arbeidslivet. Lovforslaget innebærer ikke at det tas stilling til om det skal belastes renter fra utbetalingen i den ordningen som er under utredning. Regjeringen vurderer i forbindelse med budsjettprosessen om en slik låneordning skal foreslås, og hvordan en ordning eventuelt vil bli utformet. Et eventuelt forslag om økt bevilgning til utdanningsstøtte vil Stortinget ta stilling til i forbindelse med budsjettprosessen. En slik ordning vil også måtte reguleres i forskrift, som fastsettes etter at et forslag er sendt på alminnelig høring. Begrunnelsen for en eventuell rentebelastning vil gå nærmere fram i disse prosessene.

Flere opplever økonomiske hindringer for å ta utdanning som arbeidsgiver ikke dekker mens man er i arbeid. Kunnskapsdepartementet har gitt Lånekassen i oppdrag å utrede hvordan det er mulig å gjøre utdanningsstøtteordningene til et enda bedre virkemiddel for videreutdanning for arbeidstakere, gjennom å utvikle en helt ny låneordning. For å dekke framtidige kompetansebehov i samfunnet, er det viktig å kunne koble relevante utdanningstilbud og arbeidstakere på en bedre måte enn i dag, jf. Meld. St. 14 (2022–2023) *Utsyn over kompetansebehovet i Norge*. I dette utredningsarbeidet er det lagt til grunn at ny låneordning, i motsetning til den ordinære utdanningsstøtteordningen, ikke skal være rentesubsidiert av staten under utdanningen. I Prop. 1 S (2022–2023) for Kunnskapsdepartementet skriver departementet at voksne i kort modulisert utdanning bør få tilgang til et lån med løpende rente og uten stipendandel.

Utdanningsstøtteordningene omfatter formell utdanning som er lovregulert. Dette vil også gjelde den nye låneordningen. Staten tar ansvar for å utvikle relevante utdanningstilbud for arbeidslivet, og sørger også for å stimulere etterspørselen etter slik utdanning gjennom å tilrettelegge utdanningsfinansieringen slik at det for eksempel er mulig å kombinere utdanning med jobb.

Subsidiert rente er ett virkemiddel staten kan ta i bruk for å redusere risikoen ved å investere egne midler, og slik få flere til å velge mer utdanning. Andre virkemidler er økt fleksibilitet i utbe-

taling og beløp, slik at tilgangen på lån blir bedre tilpasset den enkeltes situasjon. Departementet vurderer at staten bør ha flere og ulike muligheter for å stimulere til videreutdanning i arbeidslivet sammenliknet med i dag, slik at tiltakene kan varieres avhengig av behov og målgruppe.

Som regel er utdanning gratis i Norge, slik at det den enkelte investerer er å bruke av egen fritid eller å gå ned i stillingsprosent slik at lønnen reduseres. Enkeltindivider må derfor vurdere om det vil være lønnsomt å investere i egen kompetanseutvikling, altså om utdanningen vil gi dem økonomisk gevinst i etterkant.

De som har universitets- og høyskoleutdanning fra før, deltar i størst grad i formell videreutdanning, og tar i hovedsak kortere emner. Ifølge SSBs artikkel *Videreutdanning og mobilitet på arbeidsmarkedet* av 18. desember 2023 bytter arbeidstakere som har fullført formell videreutdanning i stor grad arbeidsgiver eller yrke i etterkant av utdanningen, og oftere enn dem som ikke har tatt formell videreutdanning. Formell videreutdanning er derfor etter departementets vurdering en relativt trygg investering for den enkelte, fordi den styrker tilknytningen til arbeidslivet.

Den nye fleksible utdanningsfinansieringen som Lånekassen utreder, er tenkt som et supplement til de ordinære utdanningsstøtteordningene. Videreutdanning kan også skje innenfor de ordinære utdanningsstøtteordningene, som inneholder både stipend og subsidiert rente. Reglene for tilbakebetaling av utdanningslån inneholder også flere sosiale ordninger for tilbakebetaling av lån og sletting av gjeld som representerer et sosialt sikkerhetsnett for alle låntakere. Forslaget om rentebelastning vil ikke berøre gjeldende utdanningsstøtteordninger. Etter departementets vurdering er det derfor liten risiko for at forslaget vil føre til at flere vegrer seg for å ta høyere utdanning, slik Norsk studentorganisasjon hevder i sitt høringsinnspill.

Korte utdanninger med varighet under fire måneder er i dag ikke dekket av utdanningsstøtteordningene. For den som ikke har egne midler, er finansieringsmulighetene for slik utdanning å låne penger gjennom ordinært banklån. En ny fleksibel utdanningsfinansiering med de gunstige betingelsene for rente og tilbakebetaling Lånekassen tilbyr, vil være betydelig mer attraktiv enn ordinære banklån, selv med rentebelastning under utdanningen. Departementet er derfor mindre bekymret enn Akademikerne for at en eventuell ny låneordning ikke vil bli brukt på grunn av at rentene løper under utdanningen.

Departementet mener at loven bør åpne for at Stortinget kan bestemme at lån til utdanning skal

rentebelastes fra utbetalingen for særlige ordninger. Dette vil gi flere muligheter til å benytte ordninger gjennom Lånekassen for å nå andre målgrupper enn ordinære elever og studenter. Kunnskapsdepartementet mener at staten fortsatt skal investere mye i utdanning og kompetanse. Samtidig blir det økonomiske handlingsrommet stramt framover, slik at flere tiltak må gjøres rimeligere eller gjennomføres innenfor de økonomiske ressursene vi allerede har. Gjennom utredningen av mer fleksible utdanningsstøtteordninger for arbeidstakere gjøres det avveininger mot risikoen for å subsidiere utdanning som uansett ville blitt gjennomført, fordi den dekkes av arbeidsgiver eller av den enkeltes egne midler.

Rentebelastning under utdanning vil kunne være et mulig virkemiddel for at staten unngår å subsidiere utdanning som er arbeidsgivers ansvar, dersom en eventuell låneordning blir brukt til dette. Rentebelastning vil også kunne redusere risiko for misbruk ved at låneordningen blir et alternativ til forbrukslån. Samtidig vil rentebelastning innebære at det blir økonomisk mulig å utvide utdanningsstøtteordningene til nye grupper uten å måtte ta ressurser fra andre. Departementet mener derfor at adgang til rentebelastning vil kunne senke terskelen for at låneordningen kan bli innført.

På bakgrunn av dette foreslår departementet en endring i utdanningsstøtteleven § 9 første ledd andre punktum, som åpner for at det ved særlige ordninger kan bli lagt til renter på utdanningslån fra utbetalingen, dersom dette er fastsatt av Stortinget.

Departementet foreslår også at det av § 9 første ledd første punktum går fram at det er Lånekassen som regner renter på utdanningslånet. Dette er en endring uten innholdsmessig betydning.

I høringen foreslo departementet en tydeligere hjemmel i § 9 første ledd tredje punktum for at departementet kan gi forskrift med nærmere regler om rentebelastning. Denne hjemmelen går i dag fram av § 9 andre ledd, og i samsvar med denne gis det for eksempel forskrift om det nøyaktige tidspunktet for beregning av renter, når renter skal beregnes ved omgjøring av stipend til lån osv. Departementet foreslår at tydeliggjøringen tas inn i § 9 andre ledd, slik at det går fram at departementet gir forskrifter om fastsettelse og belastning av renter. Videre foreslår departementet at det går fram av § 9 andre ledd at departementet gir forskrift om rentebelastning for de særlige ordningene som eventuelt fastsettes etter § 9 første ledd andre punktum.

4 Ettergivelse av utdanningsgjeld

4.1 Gjeldende rett

Utdanningsstøtteleven § 10 gir regler om ettergivelse av utdanningsgjeld, og omgjøring av vedtaket om ettergivelse av gjeld (reaktivering). Loven benytter begrepet «ettergivelse», mens forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån bruker begrepet «sletting» av gjeld. De ulike begrepene betyr imidlertid det samme.

Bestemmelsen gir i første ledd en ubetinget regel om at utdanningsgjeld ettergis ved låntakerens død. Av andre ledd går det fram at gjelden kan ettergis helt eller delvis når det finnes rimelig på grunn av uførhet eller langvarig sykdom. Videre bestemmer tredje ledd at gjelden helt eller delvis kan ettergis etter rammer fastsatt av Stortinget, når låntaker er bosatt i og utøver et yrke i Finnmark eller andre bestemte deler av landet.

Bortsett fra ettergivelse ved låntakers død, er de ulike ettergivelsesordningene nærmere regulert i forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån.

I 2009 ble det innført en ordning med ettergivelse av gjeld for låntakere som har fullført visse lærerutdanninger innenfor realfag eller fremmedspråk, eller som hadde samisk som del av eller i tillegg til visse lærerutdanninger. I 2019 ble ordningen utvidet til også å gjelde låntakere med kvensk som en del av eller i tillegg til visse lærerutdanninger.

I 2017–2018 ble det innført en ordning med ettergivelse av gjeld for låntakere som hadde fullført grunnskolelærerutdanning eller lektorutdanning. Ordningen gjelder studenter som startet utdanningen fra og med studieåret 2017–2018, som fullfører på normert tid (med visse unntak) og som jobber som lærer i minst tre av de første seks årene etter fullført utdanning. Den som jobber som lærer i Nordland, Troms eller Finnmark i treårsperioden, har rett til å få slettet et høyere beløp. De første ettergivelsene etter ordningen vil bli innvilget i 2025.

De gjeldende ordningene med ettergivelse av utdanningslån for låntakere som har fullført visse lærerutdanninger mv., er ikke omtalt i loven. Disse ettergivelsesordningene er vedtatt av Stortinget, men det kan ikke leses ut av utdanningsstøtteleven § 10 at det kan eksistere andre ettergivelsesordninger enn de som er nevnt i bestemmelsen.

4.2 Forslaget som ble sendt på høring

I forslaget til endringer i utdanningsstøtteleven som ble sendt på høring, ble det foreslått at det i utdanningsstøtteleven § 10 åpnes for at det i forskrift kan fastsettes regler om andre ettergivelsesordninger enn de som framgår i dag, dersom slike vedtas av Stortinget. I høringsnotatet ble det vist til at ettergivelse av utdanningsgjeld ved ulike anledninger blir vurdert som et virkemiddel for å oppnå ulike samfunnsmessige formål, og at det bør gå fram av lovbestemmelsen at Stortinget gjennom budsjettbehandlingen kan benytte utdanningsstøtteordningene på denne måten.

Høringsnotatet gjorde rede for departementets vurdering av om § 10 tredje ledd, som gjelder ettergivelse av utdanningslån for låntakere som bor og arbeider i Finnmark eller andre bestemte deler av landet, bør endres slik at den blir mer generelt utformet. Ettergivelse er en del av virkemidlene i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms, som omfatter alle kommuner i Finnmark samt sju kommuner i Nord-Troms (Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa, Kvæningen, Karlsøy, Lyngen og Storfjord).

Departementets vurdering var at det er hensiktsmessig at den langvarige og viktige ordningen med ettergivelse for låntakere som bor og arbeider i de nordligste delene av landet, er konkret angitt i lovteksten. Begrepet «tiltakssonen» ble først brukt da området ordningen gjelder for ble etablert som en egen sone, og med en lang historikk er det innarbeidede begrepet for området blitt «tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms». Det foreslås at dette begrepet tas inn i bestemmelsen.

Departementet foreslo en endring i ordlyden i § 10 tredje ledd, slik at den gir uttrykk for at utdanningsgjeld kan ettergis *blant annet* når låntaker er bosatt i og utøver et yrke i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms eller andre bestemte deler av landet. Denne formuleringen åpner for at det også kan fastsettes andre ettergivelsesordninger. Det er Stortinget som vedtar slike ettergivelsesordninger gjennom behandlingen av statsbudsjettet.

4.3 Høringsinstansenes syn

Ingen av høringsinstansene har hatt innspill til forslagene til endringer i utdanningsstøtteleven § 10.

4.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet foreslår at utdanningsstøtteleven § 10 tredje ledd endres slik at betegnelsen tiltaks-

sonen i Finnmark og Nord-Troms tas inn i bestemmelsen, og slik at det går fram av loven at det kan fastsettes ettergivelsesordninger også med andre formål enn for arbeidstakere som bor og arbeider i bestemte deler av landet.

Departementet har vurdert å endre begrepet «ettergivelse» til «sletting» av gjeld slik at det er samsvar i språkbruk mellom loven og forskriftene som regulerer dette. Departementet har også vurdert om det i § 10 bør gå tydeligere fram hvem som fatter vedtak om ettergivelse. Siden begrepet «ettergivelse» brukes i flere andre lovbestemmelser som ikke har vært berørt i denne høringen, og det ellers i § 10 og i øvrige bestemmelser ikke er angitt at det er Lånekassen som fatter vedtak, har departementet kommet til at det ikke foreslås slike endringer nå. Departementet vil vurdere dette ved en senere gjennomgang.

Forslaget tilsvare forslaget som ble sendt på høring.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene til endring i utdanningsstøtteleven har i seg selv ingen økonomiske eller administrative konsekvenser. Konsekvensene av eventuell innføring av nye ordninger for lån eller for sletting av gjeld vil gå fram av regjeringens forslag til statsbudsjett.

6 Merknader til lovforslaget

Til § 9

Første ledd første punktum endres slik at det går fram at det er Lånekassen som regner renter av lånet.

Første ledd andre punktum er nytt og sier at Stortinget for særlige ordninger kan fastsette at det skal beregnes renter fra tidspunktet for utbetaling av utdanningslån. Se nærmere omtale i punkt 3.

Endringen åpner bare for rentebelastning for særlige ordninger som vil bli regulert særskilt og med vilkår som skiller seg fra de ordinære utdanningsstøtteordningene. At utdanningslånet er rentefritt under utdanningen, er et viktig prinsipp i de eksisterende utdanningsstøtteordningene. Forslaget innebærer ikke en endring i dette, og åpner ikke for at det skal kunne fastsettes at lån under de ordinære utdanningsstøtteordningene skal rentebelastes fra utbetalingstidspunktet. De ordi-

nære utdanningsstøtteordningene er regulert i forskrift om utdanningsstøtte del 2 og del 3, og omfatter henholdsvis videregående opplæring og grunnskoleopplæring for elever med ungdomsrett, og elever og studenter i universitets- og høyskoleutdanning, fagskoleutdanning, folkehøgskoleutdanning, grunnskole- og videregående opplæring for voksne og andre utdanninger.

Andre ledd første punktum endres slik at det går fram at det er Lånekassen som regner renter etter regler fastsatt av Stortinget. I *andre ledd andre punktum* foreslås det en presisering i forskriftshjemmelen som innebærer at departementet gir utfyllende forskrifter om fastsettelse og belastning av renter, og om rentebelastning for de særlige ordningene etter første ledd andre punktum.

Til § 10

Endringen i *tredje ledd* innebærer å føye til ordene «blant annet», slik at det går fram av loven at det

kan fastsettes ettergivelsesordninger også med andre formål enn for arbeidstakere som bor og arbeider i bestemte deler av landet. Videre er begrepet «tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms» tatt inn i bestemmelsen, da dette er et innarbeidet begrep for området som omfatter alle kommuner i Finnmark samt sju kommuner i Nord-Troms (Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa, Kvænangen, Karlsøy, Lyngen og Storfjord).

Se nærmere omtale i punkt 4.

Kunnskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i utdanningsstøtteleven (beregning av rente på utdanningslån under utdanningen for særlige ordninger mv.).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i utdanningsstøtteleven (beregning av rente på utdanningslån under utdanningen for særlige ordninger mv.) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i utdanningsstøtteleven (beregning av rente på utdanningslån under utdanningen for særlige ordninger mv.)

I

I lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte gjøres følgende endringer:

§ 9 skal lyde:

Statens lånekasse for utdanning (Lånekassen) regner renter av lånet når utdanningen er avsluttet eller avbrutt eller når låntakeren ikke lenger mottar støtte fra Lånekassen. For særlige ordninger kan Lånekassen regne renter av utdanningslånet fra utbetalingstidspunktet, dersom det er fastsatt av Stortinget.

Lånekassen regner renter etter regler fastsatt av Stortinget. Departementet gir utfyllende forskrifter

om fastsettelse og belastning av renter, og om rentebelastning for særlige ordninger etter første ledd andre punktum.

§ 10 tredje ledd skal lyde:

Gjelden kan ettergis, helt eller delvis, etter rammer fastsatt av Stortinget, *blant annet* når låntaker er bosatt i og utøver et yrke i *tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms* eller andre bestemte deler av landet.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

